

Globalt initiativ for å hindre nukleær terrorisme

Kampen mot nukleær og radiologisk terrorisme – at noen skal sprengre et kjernevåpen eller spre radioaktivt materiale som en «skitten bombe» som terrorhandling – er en av de mest alvorlige truslene mot internasjonal sikkerhet. Det globale initiativet for å hindre nukleær terrorisme er et norskstøttet initiativ som er direkte rettet mot bekjempelse av terrorisme fra ikke-statlige aktører. Strålevernet følger opp norske tiltak, blant annet i Kasakhstan, og verifiserer at de gjennomføres og fungerer etter hensikten.

Byggingen av kjøretøysportaler ved grensestasjonen Kaerak i Kasakhstan..

Som grunnpilarer i arbeidet for ikke-spredning og nedrustning står FNs ikkespredningsavtale (NPT) fra 1970 og FN-resolusjon 1540 om ikke-spredning av masseødeleggelsesvåpen fra 2004. Det internasjonale atomenergibyrået (IAEA) spiller også en sentral rolle innenfor dette området. Statens strålevern følger opp og bidrar inn til FNs og IAEAAs aktiviteter, blant annet gjennom deltagelse på konferanser, arbeidsgrupper og gjennom å implementere deres råd og anbefalinger i det nasjonale regelverket. Norges innsats har med dette en solid forankring i FN og IAEA. Norges støtte til IAEAAs arbeid ble understreket under toppmøtet om kjernefysisk sikring i Washington tidligere i april i år, der statsminister Stoltenberg annonserte et bidrag på til sammen 20 millioner kroner til IAEAAs atomsikkerhetsfond.

I den senere tid har det imidlertid blitt et stadig økende fokus på ikke-statlige aktørers eventuelle ønske om å utføre terrorhandlinger med bruk av nukleært og radioaktivt materiale. Det er avdekket et behov for internasjonalt samarbeid som er mer konkret rettet mot denne trusselen, og på denne bakgrunn er Det globale initiativet for å hindre nukleær terrorisme (GICNT) etablert.

Det globale initiativ for å hindre nukleær terrorisme - et ledd i Norges arbeid for bekjempelse av terrorisme

GICNT ble lansert av USA og Russland 15. juli 2006. Initiativet favner bredt ved å oppfordre til økt internasjonal innsats og koordinering for å hindre terrorister tilgang til kjernefysisk materiale og for å bekjempe terroraksjoner. Norge har i likhet med nærmere 80 andre stater sluttet seg til

intensjonserklæringen bestående av 8 grunnleggende prinsipper. De internasjonale organisasjonene IAEA, EU, INTERPOL og UNODC har status som observatører. Initiativet har fått bred internasjonal støtte og framstår i dag som et levedyktig initiativ. De åtte grunnleggende prinsippene innebærer:

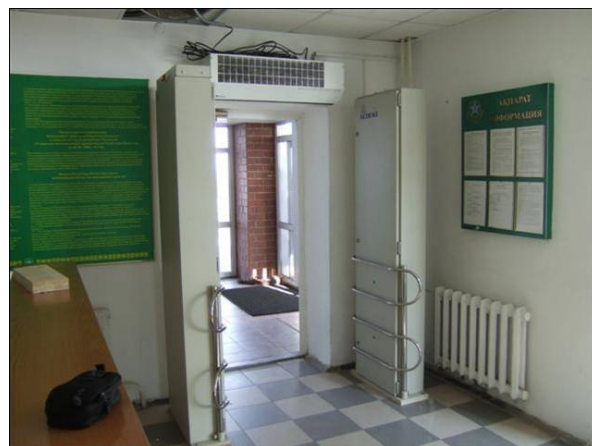
1. kontroll med og fysisk sikring av nukleært og radioaktivt materiale;
2. sikring av sivile kjernefysiske anlegg;
3. oppdage/måle radioaktivt og nukleært materiale og forebygge ulovlig handel;
4. gjennomføre søk, beslaglegge og få kontroll over ulovlig nukleært og radioaktivt materiale;
5. forhindre at det finnes trygge tilholdssteder og økonomiske ressurser til terrorister som ønsker å anskaffe eller bruke kjernefysiske og andre radioaktive materialer;
6. sikre at det finnes nasjonale juridiske og regulatoriske rammer som holder personer tilknyttet terrorisme til ansvar;
7. fremme muligheten til å reagere og minimere konsekvensene ved terrorangrep, samt til å granske terrorangrep i etterkant;
8. fremme sikker informasjonsdeling.

I tråd med disse prinsippene planlegger og gjennomfører GICNT konferanser, arbeidsmøter og feltøvelser der ulike dimensjoner av radiologisk og kjernefysisk terrorisme blir tatt opp. I tillegg er det nedsatt en gruppe sammensatt av personer fra partnernasjoner som har interesse av å utvikle områder som kriseplanlegging, ledelse og bistand i forbindelse med hendelser. Denne gruppen kalles Exercise Planning Group, og gruppen arbeider for å standardisere øvelser og gi dem en profil som er i tråd med GICNT målsetninger. En tredje, viktig komponent i GICNT sitt arbeid er Global Initiative Portal, en internettbasert informasjonsportal utviklet for å gi en åpen, men sikker erfarings-utveksling knyttet til bekjempelse av masse-ødeleggelsesvåpen.

Norges rolle og aktiviteter under GICNT

Foruten at Norge har sluttet seg til intensjonserklæringen har Norge også gitt økonomisk støtte til blant annet å installere måleinstrumenter som skal påvise nukleært og radioaktivt materiale ved de kasakhstanske grensepostene Kaerak og Urlyutobe, begge ved grensen til Russland. Det ble bevilget penger til dette prosjektet blant annet fordi Kasakhstan er et stort og særlig utsatt transittland for smugling av nukleært og radioaktivt materiale. Amerikanske myndigheter har hatt ansvaret for oppgraderingen av grensepostene. Statens strålevern fulgte opp med tilsyn våren 2010 da oppgraderingen var fullført og utstyret tatt i bruk. Det ble konkludert med at oppgradering av grensestasjoner i dette området er vesentlig for bekjempelse av terrorisme og at byggingen av de norskstøttede installasjonene var vellykket. På toppmøtet om kjernefysisk sikkerhet i Washington i april i år ble det annonsert at Norge ville gi et nytt bidrag på 500 000 USD for videre opprustning av grenseoverganger i Kasakhstan.

Strålevernet deltar også på relevante møter og øvelser i GICNT regi. Blant annet deltok Strålevernet på et møte i London i mars 2010 som særlig omhandlet deteksjon av nukleært materiale, samt på beredskapsøvelse med navn "øvelse kobolt" som ble avholdt i Utrecht, Nederland november 2009.

Ferdig installert personportaler ved grensestasjonen Kaerak i Kasakhstan.